

Bognoter

John D. Brewer, *Mosley's Men: The British Union of Fascists in the West Midlands*, Aldershot: Gower, 1984, 159 s., 26,00 pd

Studiet af britisk fascisme har haft vanskelige vilkår. Man har savnet det partimateriale, der i de fleste lande på kontinentet fremkom i kølvandet på retsopgøret efter 2. verdenskrig. Fra det britiske British Union of Fascists blev materiale beslaglagt af myndighederne i 1940; men det er enten lukket eller destrueret nu. Følgelig har den interesse, der kommer til udtryk i engelsk forskning, enten knyttet sig til det pittoreske og episodiske, til partiets ydre fremtræden eller til lederen, Oswald Mosleys ideer og omskiftelige politiske løbebane. Derimod savnes en analyse af, hvem partiets medlemmer var, og hvad de praktisk foretog sig.

Det er denne opgave John Brewer har forsøgt at løse, og han har som en begyndelse valgt et enkelt område, hvor British Union of Fascists fik en vis tilslutning, nemlig omkring Birmingham. Hans metode er dog mildt sagt uheldig. I mangel af et medlemskartotek har han indsamlet interviews med tidligere medlemmer, og på baggrund af deres udsagn har han tegnet et billede af, hvem partiets medlemmer var, og hvad de stod for. Det fyger med procentberegninger af fordelinger på alder, socialgruppe osv., skønt materialet er så begrænset, at 7 procent enten kan hedde Smith eller Jones, men ikke begge dele. Der er kun tale om 15 personer i alt! Deres motivering for at tilslutte sig British Union of Fascists er også udførligt refereret, skønt de naturligvis kun har opgivet, hvad der i dag anses for socialt acceptabelt, altså krise, arbejdsløshed, begejstring for Mosleys person osv. Forfatteren har set disse udsagn styrket af, at de svarer til British Union of Fascists samtidige agitationslinje, skønt det snarere placerer dem som efterrationaliseringer. John Brewer har tidligere publiceret disse beregninger i *Who were the Fascists* (1980). De er nu mere udbyggede, men ikke rigtigere af den grund. "Oral history" fordrer også proportionssans og kildekritik.

Mere solid er skildringen af partiets virksomhed og den økonomisk-sociale udvikling i The Midlands, som i hovedsagen bygger på presse og tidligere studier. De sammenhænge, der etableres, er imidlertid forunderligt upåvirkede af, at snart mange studier af tilsvarende forhold i andre lande har problematiseret simple forbindelser mellem for eksempel arbejdsløshed og tilslutning til fascisme og nazisme. Disse bevægelser kunne være stærke i byer og egne, der praktisk taget ikke berørtes af krisen, og det var kun i ringe grad arbejdsløse og fallenter, der meldte sig under fanerne. Følgelig afgiver den specielle økonomiske udvikling i det midtengelske industriområde ingen rimelig forklaring på, at British Union of Fascists kulminerede i 1934, en udvikling der i øvrigt stemmer godt overens med de skøn, som foreligger på landsplan. Desværre mangler der kildeangivelse for de anførte medlemstal i Birmingham. Tallene er mistænkeligt runde og må befrygtes at hidrøre fra de 40 år senere interviewberetninger.

Bognoter

John D. Brewer, *Mosley's Men: The British Union of Fascists in the West Midlands*, Aldershot: Gower, 1984, 159 s., 26,00 pd

Studiet af britisk fascisme har haft vanskelige vilkår. Man har savnet det partimateriale, der i de fleste lande på kontinentet fremkom i kølvandet på retsopgøret efter 2. verdenskrig. Fra det britiske British Union of Fascists blev materiale beslaglagt af myndighederne i 1940; men det er enten lukket eller destrueret nu. Følgelig har den interesse, der kommer til udtryk i engelsk forskning, enten knyttet sig til det pittoreske og episodiske, til partiets ydre fremtræden eller til lederen, Oswald Mosleys ideer og omskiftelige politiske løbebane. Derimod savnes en analyse af, hvem partiets medlemmer var, og hvad de faktisk foretog sig.

Det er denne opgave John Brewer har forsøgt at løse, og han har som en begyndelse valgt et enkelt område, hvor British Union of Fascists fik en vis tilslutning, nemlig omkring Birmingham. Hans metode er dog mildt sagt uheldig. I mangel af et medlemskartotek har han indsamlet interviews med tidligere medlemmer, og på baggrund af deres udsagn har han tegnet et billede af, hvem partiets medlemmer var, og hvad de stod for. Det fyger med procentberegninger af fordelinger på alder, socialgruppe osv., skønt materialet er så begrænset, at 7 procent enten kan hedde Smith eller Jones, men ikke begge dele. Der er kun tale om 15 personer i alt! Deres motivering for at tilslutte sig British Union of Fascists er også udførligt refereret, skønt de naturligvis kun har opgivet, hvad der i dag anses for socialt acceptabelt, altså krise, arbejdsløshed, begejstring for Mosleys person osv. Forfatteren har set disse udsagn styrket af, at de svarer til British Union of Fascists samtidige agitationslinie, skønt det snarere placerer dem som efterrationaliseringer. John Brewer har tidligere publiceret disse beregninger i *Who were the Fascists* (1980). De er nu mere udbyggede, men ikke rigtigere af den grund. "Oral history" fordrer også proportionssans og kildekritik.

Mere solid er skildringen af partiets virksomhed og den økonomisk-social udvikling i The Midlands, som i hovedsagen bygger på presse og tidligere studier. De sammenhænge, der etableres, er imidlertid forunderligt upåvirkede af, at snart mange studier af tilsvarende forhold i andre lande har problematiseret simple forbindelser mellem for eksempel arbejdsløshed og tilslutning til fascisme og nazisme. Disse bevægelser kunne være stærke i byer og egne, der praktisk taget ikke berørtes af krisen, og det var kun i ringe grad arbejdsløse og fallenter, der meldte sig under fanerne. Følgelig afgiver den specielle økonomiske udvikling i det midtengelske industriområde ingen rimelig forklaring på, at British Union of Fascists kulminerede i 1934, en udvikling der i øvrigt stemmer godt overens med de skøn, som foreligger på landsplan. Desværre mangler der kildeangivelse for de anførte medlemstal i Birmingham. Tallene er mistænkeligt runde og må befrygtes at hidrøre fra de 40 år senere interviewberetninger.

Alt i alt er der ikke tale om nogen god start for politiske studier i britisk fascisme.

Henning Poulsen

Søren Damkjær, *Den reale socialismes anatomi*, Kultursociologiske Skrifter nr. 19, København: Akademisk Forlag, 1984, 165 s., 65,00 kr.

Denne bog handler om teorier – teorier om Sovjetunionen og "den virkeliggjorte socialisme". Bogens centrale spørgsmål er angiveligt, "om der overhovedet kan formuleres en marxistisk teori om samfund af denne type" (p. 10). Eftersom hele bogen i hovedsagen består af redegørelser for og kritiske bemærkninger til marxistiske analyser om netop dette emne, er spørgsmålet måske snarere, om der kan formuleres noget, som Søren Damkjær kan godtage som "marxistisk" og som en "teori". Hvad kriterierne for en sådan godtagelse er, henstår dog noget uklart. Læsningen af bogen efterlader nærmest det indtryk, at det formulerede spørgsmål skal besvares benægtende, men helt sikker kan man ikke være. Litteraturgennemgangen munder nemlig ud i et kapitel om situationen i Polen, og ikke i en konklusion, der forsøger at give et præcist svar på det centrale spørgsmål.

Som en indføring i den marxistiske litteratur om Sovjetunionen er bogen temmelig skæv. Allerede forfatterens terminologi afslører, at hans sympati ligger hos "den tyske skole" og dens teorier om den reale socialisme og partistatens herredømme. Medens de spændende perspektiver i denne skoles skrivelser fremhæves, er der mange kritiske bemærkninger over for teorier om "overgangssamfundet" og navnlig over for de franske strukturalister (Althusser, Bettelheim) og deres udformning af sådanne overgangsteorier. Som sagt er vurderingskriterierne for denne stillingtagen ikke ganske klare, men det er næppe den sidstnævnte skoles større teoretiske åbenhed og selvkritik eller dens forsøg på en indgående empirisk analyse i fortsættelse af dens teoretiske overvejelser.

Argumentationen i bogen er yderst abstrakt, præget af mange gentagelser. Den tynges til gengæld ikke af omfattende empirisk dokumentation for de fremførte påstande. Sigtet er ret snævert om den marxistiske sovjetlitteratur. Forfatteren kender tilsyneladende hverken de problemer, der er forbundet med analyse af politiske magtforhold, eller de nyeste ikke-marxistiske forsøg på at undersøge disse forhold i Sovjetunionen.

Noterne og litteraturlisten viser imidlertid, at forfatteren har læst meget, og det er sikkert også rigtigt, at han har haft glæde af mange diskussioner på Institut for Kultursociologi.

Palle Svensson